

ÖDEMELER DENGESİNE PARASAL YAKLAŞIM

Prof. Dr. Zafer TUNCA*
Ar. Gör. Çiğdem BÖRKE TUNALI*

Özet

Ödemeler dengesine parasal yaklaşım, ödemeler dengesi analizlerinde parasal faktörleri vurgulayan bir teoridir. Bu yaklaşımdan geliştirilen modeller iki ana gruba ayrılabilir: 1- IMF Modeli ve 2- Johnson Modeli. IMF Modeli para arzı ve ödemeler dengesi arasında dolaylı bir ilişki olduğunu belirtirken, Johnson Modeli bu ilişkinin doğrudan kurulduğunu vurgulamaktadır. Bununla birlikte bir bütün olarak ödemeler dengesine parasal yaklaşım, ödemeler dengesi sorunlarının temel nedeninin para arzı ve para talebi arasındaki dengesizlikler olduğunu iddia eder. Bu makalenin amacı, ödemeler dengesine parasal yaklaşım ve bu görüşten geliştirilen IMF ve Johnson Modelleri'nin açıklanmasıdır.

Anahtar Sözcükler: Ödemeler dengesi, Parasal Yaklaşım, IMF Modeli, Johnson Modeli

Abstract

Monetary approach to the balance of payments

The monetary approach to the balance of payments is a theory which emphasizes monetary factors in the balance of payments analysis. The models which are developed from this approach can be divided into two major groups: 1- IMF Model and 2- Johnson Model. While IMF Model states that there is an indirect relationship between the money supply and the balance of payments, Johnson Model emphasizes that this relationship is constructed directly. Nevertheless the monetary approach to the balance of payments, within a complete form, asserts that the balance of payments problems' main cause is the imbalances between the money supply and the money demand. This paper's aim is to explain the monetary approach to the balance of payments and the IMF and Johnson Models which are developed from this concept.

Key Words: Balance of Payments, Monetary Approach, IMF Model, Johnson Model

* İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü Teknoloji ve Sanayi İktisadı Anabilim Dalı

GİRİŞ

Dışa açık bir ekonomide iktisat politikalarının temel amacı iç ve dış dengenin eş anlı olarak sağlanmasıdır. İç denge ile istikrarlı bir fiyat seviyesinde tam istihdamın sağlanması; dış dengeyle, ödemeler dengesinde bir açık ya da fazlanın ortaya çıkmaması kastedilmektedir.

1950'li yıllara kadar ödemeler dengesinin sağlanmasına yönelik teorik yaklaşımlar dış ticaret dengesi üzerinde dururken, ödemeler dengesindeki sermaye hesabını ve ödemeler dengesine ilişkin parasal unsurları ihmal etmişlerdir. Ancak özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ülkelerin ödemeler dengelerinde ortaya çıkan gelişmelerin mevcut teorilerle açıklanamayışı, parasal unsurları da dikkate alan yeni analizlerin yapılmasına yol açmıştır. Bu makalede ödemeler dengesini analiz ederken parasal unsurlara birinci derecede önem atfeden ödemeler dengesine parasal yaklaşım ayrıntılı bir biçimde incelenmektedir.

1. ÖDEMELER DENGESİNE PARASAL YAKLAŞIMIN ORTAYA ÇIKIŞI

1950'li ve 1960'lı yıllara kadar ödemeler dengesi sorunlarının çözümüne ilişkin olarak ortaya atılan teoriler, ödemeler dengesindeki reel değişkenler üzerinde yoğunlaşmış, buna karşın parasal değişkenleri göz ardı etmiştir. Nitekim Keynesyen görüş dış ticaret dengesi üzerinde durarak, ihracatın yurt içi ve yurt dışı nispi fiyatların bir fonksiyonu olduğunu ileri sürmüştür. Keynesyen görüşe göre fiyat ve ücretlerin aşağı doğru katı (rijit) olduğu bir ortamda, nispi fiyatların dış ticaret dengesini iyileştirecek şekilde değiştirilebilmesi için, döviz kurlarının yükseltilmesi gerekmektedir (Whitman vd., 1975: 492). İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemdeyse, Bretton Woods sisteminin kurulmasıyla birlikte IMF'ye üye ülkelerin ödemeler dengesi sorunları karşısında döviz kuru düzenlemelerine başvurmaları büyük ölçüde sınırlandırılmıştır. Ayrıca Avrupa'da konvertibilitenin sağlanması ve GATT anlaşması çerçevesinde gümrük tarifelerinin önemli ölçüde düşürülmesi, ülkelerin dış denge sorunu karşısında döviz kontrollerine başvurma olanaklarını ortadan kaldırmıştır (Frenkel ve Johnson, 1977: 31). Böyle olunca, bu kez Keynesyen görüşe uygun

olarak gelir değişimleri yolu ile dış dengenin sağlanması yönündeki politikalar gündeme gelmiş bulunmaktadır. Ancak burada da dış açıkların kapatılması amacı ile geliri azaltarak ithalatın azaltılması düşüncesi tam istihdam hedefi ile çeliştiği için alternatif politika önerileri geliştirilmeye başlanmıştır (Whitman vd., 1975: 493).

1960'lı ve 1970'li yıllara gelindiğinde; özellikle Almanya ve Japonya'nın yüksek büyüme hızlarına rağmen ödemeler dengesi fazlalarıyla karşılaşmaları, Keynesyen görüşe ilişkin tereddütleri daha da arttırmıştır. Çünkü Keynesyen görüşe göre, yüksek büyüme hızı gelirin artmasına yol açarak ithalatı arttırmakta ve dış ticaret dengesini olumsuz yönde etkilemektedir. Ancak bu görüş 1960'larda Almanya'da ve Japonya'da görülen dış fazlaları açıklayamamaktadır. Bunun temel nedeni Keynesyen görüşün parasal unsurları dikkate almamasıdır. Nitekim Komiya 1969 yılında yazdığı makalede (Economic Growth and the Balance of Payments: A Monetary Approach), Japonya'da ve Almanya'da yüksek büyüme oranlarına rağmen görülen dış ticaret fazlalarının, artan para talebi karşısında para arzının arttırılmamasından kaynaklandığını belirtmiştir (Kreinin ve Officer, 1978: 32,33).

Özetle, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ödemeler dengesine ilişkin mevcut teorilerin dış denge sorunuyla karşılaşan ülkelere kabul edilebilir çözümler sunamaması ve ekonomideki gelişmeleri açıklayamaması ödemeler dengesine parasal yaklaşımın ortaya çıkmasına neden olmuştur.

2. GENEL OLARAK ÖDEMELER DENGESİNE PARASAL YAKLAŞIM

Ödemeler dengesine parasal yaklaşım, David Hume'un Fiyat-Altın Para Akımı Mekanizması'yla Monetarizm'in bazı temel özelliklerini alarak bir taraftan IMF bir taraftan da Chicago Üniversitesi içerisinde, ödemeler dengesi sorunlarını açıklamak ve bu sorunları çözebilecek politika önerileri oluşturmak üzere geliştirilen bir analizdir.

Ödemeler dengesine parasal yaklaşımın temeli Polak'ın 1957 yılındaki çalışmasına (Monetary Analysis of Income Formation and Payments Problems) dayanmakla birlikte, bu yaklaşım daha sonraki yıllarda Mundell (1970),

Johnson (1972), Frenkel (1976), Grubel (1976), Haberler (1976), Rhomberg ve Heller (1977) gibi iktisatçıların analizleriyle geliştirilmiştir (Kreinin ve Officer, 1978: 1).

Ödemeler dengesine parasal yaklaşıma göre dış fazla, para otoriteleri tarafından karşılanmayan aşırı para talebi tarafından ortaya çıkarken; dış açık, aşırı para arzı sonucu meydana gelmektedir (Salvatore, 1990: 566).

Bu yaklaşıma göre resmi rezervlerde meydana gelen bir artış ya da azalış toplam harcamalar ile gelir arasındaki ilişkiye bağlı, ancak harcamaların ihraç ve ithal malları arasındaki dağılımına bağlı değildir. Dolayısıyla ödemeler dengesine parasal yaklaşımda harcamaların ithal ve ihraç malları arasındaki dağılımını etkileyen nispi fiyatlar ikincil bir öneme sahipken, nominal varlıkların reel değerini belirleyen fiyatlar genel düzeyi merkezi bir rol üstlenmektedir (Frenkel ve Johnson, 1977: 23).

Ödemeler dengesine parasal yaklaşım David Hume'un Fiyat-Altın Para Akımı Mekanizması ve Keynesyen yaklaşımdan farklı olarak, ödemeler dengesinde mal ve hizmet kalemlerinin yanı sıra sermaye kalemini de dikkate almakta ve özellikle para piyasasındaki ilişkilere odaklanmaktadır. Yani bu yaklaşım ödemeler dengesini yukarıdan aşağıya doğru değil aşağıdan yukarıya doğru analiz ederek, resmi rezervlerdeki değişimi vurgulamaktadır (Whitman vd., 1975: 514). Bununla birlikte ödemeler dengesine parasal yaklaşım, paraya ve ekonomik istikrar için maliye politikası karşısında para politikasına son derece büyük bir önem atfeden Monetarist Teori'yle karıştırılmamalıdır. Nitekim Chicago Üniversitesi'nden Harry Johnson ve Jacop Frenkel analizlerinde, paracı (monetarist) terimi yerine parasal (monetary) terimini kullanmayı tercih etmişlerdir. Ödemeler dengesine parasal yaklaşım, ödemeler dengesi sorunlarının tek nedeninin yanlış para politikası uygulamaları olduğunu iddia etmediği gibi, ödemeler dengesi sorunları karşısında başvurulabilecek tek aracın da para politikası olduğu şeklindeki bir görüşü savunmamaktadır (Frenkel ve Johnson, 1977: 24).

Ödemeler dengesine parasal yaklaşıma göre ödemeler dengesi sorunları geçicidir ve uzun dönemde kendi kendini düzeltme mekanizmasıyla giderilmektedir. Aşırı para arzı ya da para talebi, fonların ülkeye girip çıkması ile yok olmakta ve böylece dış dengesizlikler de ortadan kalkmaktadır.

Görüldüğü gibi ödemeler dengesine parasal yaklaşım David Hume tarafından geliştirilen Fiyat-Altın Para Akımı Mekanizması'yla benzerlik arz etmektedir. Çünkü her iki yaklaşımda da dış dengesizlikler ülkeler arası para ve uluslar arası rezerv akımlarıyla dengelenmektedir. Ancak Fiyat-Altın Para Akımı Mekanizması'nda altın ve uluslar arası rezervlerin ülkeler arasındaki akımı nispi fiyatları etkileyerek dış dengeyi sağlarken, ödemeler dengesine parasal yaklaşımda para arzı ve para talebi arasındaki dengenin kurulması dış dengeyi de otomatik olarak gerçekleştirmektedir (Salvatore, 1990: 566,567).

Ödemeler dengesine parasal yaklaşıma göre cari işlemler açığı ile karşılaşan bir ülkede faiz hadleri yükselecek ve faiz hadlerindeki bu yükselmeye yurt dışından ülkeye sermaye girişine yol açacaktır. Böylece bir taraftan ödemeler dengesindeki cari işlemler açığı sermaye hesabı fazlasıyla kapatılırken, diğer taraftan ülkeye döviz girişi ile birlikte sabit kur sistemi altında artan para arzı faiz hadlerinin düşmesine ve böylece para piyasasında da dengenin sağlanmasına yol açacaktır (Tunca, 2005: 332).

Yukarıda anlatılanlar doğrultusunda bu yaklaşımın temel özelliklerini şöyle özetleyebiliriz (Whitman vd., 1975: 498-500):

- Ekonomide fiyatlar ve ücretler esnektir.
- Para uzun dönemde yansızdır.
- Para talebi birkaç ekonomik değişkene bağlı istikrarlı bir fonksiyondur.
- Ticaret engellerinin olmaması durumunda ve taşıma maliyetleri göz ardı edildiğinde tek fiyat kanunu doğrultusunda aynı mallar, tüm piyasalarda aynı fiyattan satılacaktır.
- Sabit kur sistemi altında, merkez bankaları döviz kuru istikrarını hedeflediğinden, para arzı bir politika aracı olmaktan çok endojen bir değişken haline gelmektedir.
- Para piyasasında dengenin sağlanması, tüm piyasaların etkin bir şekilde işleyebilmesi için son derece önemlidir.

Ödemeler dengesine parasal yaklaşıma ilişkin çok çeşitli analizler yapılmış olmakla birlikte, bu analizleri IMF Modeli ve Johnson Modeli olarak iki grupta toplayabiliriz. IMF Modeli özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan

ülkelerin dış dengesizlikler karşısında uygulayacağı politikaların temelini oluşturduğundan, aşağıda önce bu model ayrıntılı bir biçimde incelenecek ve daha sonra Johnson Modeli'ne değinilecektir.

2.1. IMF MODELİ

Ödemeler dengesine parasal yaklaşıma ilişkin IMF Modeli'nin geliştirilmesinde, 1950'li yıllarda ödemeler dengesi sorunlarıyla karşılaşarak bu sorunların çözümü için IMF'ye başvuran ülkelerin ekonomik durumları önemli bir rol oynamıştır. Örneğin 1955 yılında IMF'ye başvuran Meksika'da dış dengesizliğin temel nedeni enflasyon olarak gösterilmiş ve massetme yaklaşımının da kurucusu olan Polak, bu ülkede dış denge sorununun çözümü için yurt içi fiyat istikrarının sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Polak yaptığı analizler sonucunda fiyat istikrarının sağlanabilmesi için de yurt içi kredi arzının sınırlandırılması gerektiğini vurgulamıştır (Garritsen de Vries, 1987: 28). İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde Fon'a başvuran ülkelerin pek çoğunda Keynesyen politika araçlarının uygulanabileceği gelir ve üretime ilişkin istatistiklerin bulunmayışı, buna karşın finansal istatistiklere merkez bankaları aracılığıyla kolayca ulaşılması da IMF'nin parasal unsurları dikkate almasına yol açan bir diğer faktör olmuştur (Kreinin ve Officer, 1978: 31).

Ödemeler dengesine parasal yaklaşıma ilişkin IMF Modeli'nin yapısını temel olarak şöyle özetleyebiliriz (Polak, 1997: 6):

$$M_s = kY \quad (1)$$

$$\Delta M_s = k (\Delta Y) \quad (2)$$

$$(\Delta Y) = 1/k (\Delta M_s)$$

$$\Delta M_s = \Delta IR + \Delta DA \quad (3)$$

$$\Delta IR = X - M + K \quad (4)$$

$$M = mY \quad (5)$$

M_s : Para Arzı, Y : Gayri Safi Milli Hasıla, M : İthalat, IR : Uluslar Arası Rezervler, DA : Merkez Bankasının Verdiği Yurt İçi Krediler, X : İhracat, K : Yurt İçine Net Sermaye Akımı, k : Paranın Dolanım Hızının Tersisi, m : Marjinal İthalat Meyili, Δ : Değişim Oranı

Yukarıda ifade ettiğimiz beş eşitliği tek bir eşitlik içerisinde,

$$\Delta Y = 1/k (\Delta DA + X + K - mY)$$

şeklinde gösterebiliriz.

Bu modelde merkez bankası bilançosundan hareketle, para arzının uluslar arası rezervler ile merkez bankasının verdiği yurt içi kredilerin toplamından oluştuğu ifade edilmektedir. Modele göre yurt içi krediler, ihracat ve yurt içine net sermaye akımı ekzojen değişkenler olup; para arzı, gayri safi milli hasıla ve ithalatı belirlemektedir.

Bu doğrultuda yurt içi kredilerdeki artış, geliri arttırarak ithalatı teşvik etmekte böylece ortaya çıkan dış açık ta, sabit kur sistemi altında rezervlerin azalmasına yol açmaktadır. Görüldüğü gibi söz konusu model, ödemeler dengesine ilişkin Keynesyen analizde yer alan ihracat ve ithalat gibi unsurları da dikkate almaktadır. Dolayısıyla IMF Modeli, Kahn/Keynes Açık Ekonomi Çarpan Modeli'nin geliştirilmiş bir şekli olarak düşünülebilir (Polak, 2001: 1).

Bu model çerçevesinde IMF kendisine başvuran ülkelere ilişkin istikrar programlarını hazırlarken de merkez bankası bilançosundan hareket etmektedir (Dornbush ve Fisher, 1990: 764). Bilindiği üzere basitleştirilmiş merkez bankası bilançosunun yükümlülükler kısmı dolanımdaki para (C) ve bankaların merkez bankasındaki rezervlerinden (R) oluşmaktadır. Varlıklar ise; uluslar arası rezervler (IR) ve merkez bankalarının verdiği yurt içi krediler (DA) olarak özetlenebilir. Bilanço eşitliği ilkesi sebebiyle, dolanımdaki para ve bankaların merkez bankasındaki rezervleri toplamı, bilançonun varlıklar kısmının toplamına, yani uluslar arası rezervlerle birlikte yurt içi kredi miktarına eşit olacaktır. Dolayısıyla para tabanı H ile ifade edildiğinde,

$$\Delta H = \Delta IR + \Delta DA \text{ şeklinde yazılabilecektir.}$$

Burada ΔH para tabanındaki değişmeyi, ΔIR uluslar arası rezervlerdeki değişmeyi, ΔDA ise; merkez bankasının yurt içine açtığı kredilerdeki değişmeyi göstermektedir.

Yukarıdaki eşitliği,

$$\Delta IR = \Delta H - \Delta DA$$

biçiminde yazdığımızda bunun anlamı uluslar arası rezervlerdeki değişimin para tabanı ile iç varlıklardaki değişimlerin farkına eşit olduğudur. Uluslar arası

rezervlerdeki değişme de sabit kur sistemi altında ödemeler dengesindeki açık ya da fazlaya eşit olmaktadır.

Parasal yaklaşıma uygun bir istikrar programının iki aşaması bulunmaktadır. Önce, ülkenin dışarıdan alabileceği dış borç miktarı ve rezervlerinden ödeme olanaklarına göre, tahammül edebileceği dış açık tespit edilerek, bu açığın artmasını önleyecek politikalar saptanmaktadır.

İkinci aşamada ülkenin para talebinin ne kadar artacağı araştırılmaktadır. Bu para talebine uygun para arzı artışı ise; para tabanının (H) para çarpanı ile genişlemesi sonucu ortaya çıkacaktır. Bu da belirlendikten sonra, yukarıdaki denklemin iki değişkenindeki, yani uluslar arası rezervlerdeki ve para tabanındaki değişmeler saptanmış olmaktadır. Bu durumda artık programlanan ödemeler dengesi açığı ve para talebi artışı ile uyumlu olarak, iç kredilerin ne kadar artabileceği belirlenebilmektedir. Böylece, IMF tarafından hazırlanan istikrar programı iç krediler yani iç varlık hedefine kilitlenmektedir. Dolayısı ile dış denge hedefine yönelik olarak, merkez bankasının kamu kesimine veya özel sektöre açacağı kredilere sınırlama getirilmekte ve bu yolla aynı zamanda bütçe açıklarının finansmanı olanağı da sınırlandırılmış olmaktadır.

İç kredilere sınırlandırma getirilmesi, sıkı para politikası uygulaması demektir. Eğer bir ülkede iktisadi gelişme ile birlikte enflasyon da varsa nominal para talebi de artacaktır. Bu durumda eğer iç kredi genişlemesi yavaşlatılırsa para talebi, para arzını aşmış olacaktır. Bu durum faizlerin yükselmesi ve harcamaların azalması ile sonuçlanacaktır. Faiz oranlarındaki bu yükselme, IMF'nin dış açığı denetlemek amacı ile önerdiği daraltıcı para politikası ve dolayısıyla parasal yaklaşımla uyumludur.

Sabit kur uygulaması yapılan dışa açık bir ekonomide para stoku endojen bir büyüklüktür. Çünkü merkez bankası kur hedefine yöneldiği için para stokunu denetleyememektedir. Fakat buna rağmen merkez bankası iç varlıkları, dolayısı ile iç kredi genişlemesini sınırlayarak, dolaylı yoldan para arzını sınırlayabilir. Bu açıdan iç kredilerin sınırlanması, ödemeler dengesini iyileştirmeye yönelik kaba bir politika olarak düşünülmektedir (Tunca, 2005: 344, 345).

2.2. JOHNSON MODELİ

Ödemeler dengesine parasal yaklaşıma ilişkin Johnson Modeli, esasen IMF Modeli'nden farklı olarak anti-Keynesyen bir yapıya sahiptir ve Johnson'ın kendi deyimiyle "devrim" ya da "Keynesyen teoriye karşı bir devrim" niteliğindedir (Polak, 2001: 3).

Bu model parasal unsurları ödemeler dengesi gelişmelerinin belirleyicisi olarak ele almaktadır. Nitekim Harry Johnson bu durumu "ödemeler dengesi parasal bir olgudur" sözleriyle ifade etmiştir (Polak, 2001: 12).

Modele göre ödemeler dengesine ilişkin herhangi bir sorun reel değişkenlerin düzenlenmesiyle değil para piyasaları içerisinde çözümlenecektir. Örneğin sabit kur sisteminde para arzında meydana gelen bir artış ekonomik birimlerin ellerindeki para miktarının arzu edilen düzeyin üzerine çıkmasına yol açacak ve yabancı mal, hizmet ve finansal varlıklara olan talebi arttıracaktır. Böylece aşırı para arzı yurt dışına çıkmış olacaktır. Esnek kur sisteminde ise; dış denge döviz kurundaki değişimlerle sağlanacaktır. Esnek kur uygulamasında para arzındaki bir artış ulusal paranın değer kaybına yol açarak dış dengeyi otomatik olarak sağlar.

Johnson Modeli'ne göre uzun dönemde tam istihdam sağlandığında, fiyatlar ve faiz oranları dünyada geçerli olan fiyat seviyesi ve faiz oranlarına eşitlenecektir. Bu durumda yurt içi kredilerde meydana gelen bir artış rezervlerin azalmasına yol açabilecektir.

Johnson Modeli'nin uzun dönem yaklaşımı, iş gücü piyasasındaki mevcut koşulların tam istihdamı sağlayacağını, mal piyasasındaki ve finansal piyasalardaki koşulların ise; sırasıyla yurt içi fiyat düzeyini dünya fiyat düzeyine ve yurt içi faiz oranlarını da dünya faiz oranlarına eşitleyeceğini varsaymaktadır (Polak, 2001: 14).

Her ne kadar IMF ve Johnson Modelleri yurt içi kredilerdeki artışın rezervlerde bir azalışa neden olacağı sonucuna ulaşılsalar da, her iki modelde de rezerv azalmasının nereden kaynaklandığı farklılık göstermektedir. Şöyle ki; IMF Modeli'nde yurt içi kredilerdeki genişleme faiz hadlerini düşürerek yatırım harcamalarını arttırmakta ve bu durumda geliri arttırarak ithalat artışına yol açmaktadır. Ayrıca faiz hadlerinin düşmesi sermaye çıkışına da sebep

olmaktadır. Sonuçta ithalattaki artış ve sermaye çıkışı ile birlikte ortaya çıkan dış açık rezervleri azaltır. Johnson Modeli'nde ise; para arzındaki artış, yurt içi fiyat seviyesini yükselterek ithalatı ve yabancı finansal varlıklara olan talebi arttırmakta ve böylece rezervleri azaltmaktadır.

3. ÖDEMELER DENGESİNE PARASAL YAKLAŞIMA YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Ödemeler dengesine parasal yaklaşıma yapılan ilk eleştiri modelin varsayımları ile ilgilidir. Bu yaklaşıma göre sabit kur sistemi altında para arzı endojen bir büyüklük haline gelmekte ve merkez bankaları para arzını doğrudan etkileyememektedir. Söz konusu varsayım küçük ülkeler için doğru olmakla birlikte, Amerika gibi parası uluslar arası rezerv olarak kullanılan ülkeler açısından geçerli değildir. Çünkü örneğin Amerika sabit kur sistemi altında para arzını arttırdığında, dışarıya çıkan rezervler diğer ülkeler tarafından Amerikan bankalarında uluslar arası rezerv olarak tutulursa, Amerika para arzını arttırmayı başarmış olacaktır. Dolayısıyla ulusal parası, uluslar arası rezerv niteliği taşıyan ülkeler, sabit kur sistemi altında da para arzlarını kontrol edebileceklerdir (Salvatore, 1990: 568,569).

İkinci olarak bu yaklaşım ödemeler dengesindeki cari işlemler ve sermaye işlemlerinin tamamını otonom olarak kabul etmekte ve ödemeler dengesini bir bütün olarak analiz etmektedir. Böyle bir uygulama ülkenin ödemeler dengesi açığının nereden kaynaklandığının belirlenmesini ve söz konusu açıkların tedavi edilmesine yönelik politikaların tespitini zorlaştıracaktır (Salvatore, 1990: 579,580).

Son olarak ödemeler dengesine parasal yaklaşım dış dengesizliklerin düzeltilmesinin ancak yurt içi kredi arzındaki değişikliklerle gerçekleştirilebileceğini belirtmektedir. Oysa devalüasyon ve döviz kontrolleri gibi politikalarda ödemeler dengesi üzerinde önemli etkiler yaratabilmektedir. Bu açıdan ödemeler dengesine parasal yaklaşım eksik bir analiz olarak nitelendirilebilir. Ödemeler dengesinin tam olarak değerlendirilebilmesi için, para piyasalarının yanı sıra mal piyasalarını da dikkate alan bir teoremin geliştirilmesi şarttır (Currie, 1977: 773).

SONUÇ

Ödemeler dengesine parasal yaklaşım, ortaya atıldığı döneme kadar ödemeler dengesi analizlerinde ihmal edilen parasal unsurları dikkate alarak, para arzında meydana gelen değişmelerin ödemeler dengesi üzerindeki etkilerini açıklamaktadır.

Bu yaklaşıma göre ödemeler dengesinde karşılaşılan sorunların tek nedeni para arzı ile para talebi arasındaki dengesizliktir.

Ödemeler dengesine parasal yaklaşım, ödemeler dengesindeki reel değişkenleri dikkate almasa da, parasal faktörlerin dış denge üzerindeki olası etkilerini analiz etmesi bakımından önemli bir teori olarak nitelendirilebilir.

KAYNAKLAR

- CURRIE, David (1977): "Some Criticisms Of The Monetary Analysis Of Balance Of Payments Correction: A Reply To Nobay And Johnson", **The Economic Journal**, Volume: 87, No: 348, UK, Blackwell Publishing, pp. 771-773.
- DORNBUSH, Rudiger ve Stanley FISHER (1990): **Macroeconomics**, Fifth Edition, Singapore, Mc Graw Hill International Editions.
- FRENKEL, Jacop A. ve Harry G. JOHNSON (1977): "The Monetary Approach To The Balance Of Payments Essential Concepts And Historical Origins," **The Monetary Approach To The Balance Of Payments**, Editors: Jacop A. Frenkel ve Harry G. Johnson, UK, George Allen And Unwin Ltd., pp. 21-45.
- GARRITSEN DE VRIES, Margeret (1987): **Balance Of Payments Adjustment, 1945 To 1986 The IMF Experince**, USA, IMF.
- KREININ, Mordechai E. ve Lawrence H. OFFICER (1978): **The Monetary Approach To The Balance Of Payments: A Survey**, USA, Princeton University Press.
- POLAK, Jaques J. (1997): "The IMF Monetary Model At Forty", **IMF Working Paper**, Working Paper No: 97/49, USA, IMF, pp. 1-20.
- POLAK, Jaques J. (2001): "The Two Monetary Approaches To The Balance Of Payments: Keynesian And Johnsonian", **IMF Working Paper**, Working Paper No: 01/100, USA, IMF, pp. 1-25.
- SALVATORE, Dominick (1990): **International Economics**, Third Edition, USA, Macmillan-Publishing Company.

TUNCA, Zafer (2005): **Makro İktisat**, Gözden Geçirilmiş Dördüncü Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.

WHITMAN, Marina V. N.; William H. BRANSON; David I. FAND; Lawrence B. KRAUSE; Walter S. SALANT (1975): "Global Monetarism And The Monetary Approach To The Balance Of Payments", **Brookings Papers On Economic Activity**, Volume: 1975, No: 3, USA, The Brookings Institution, pp. 491-555.